

НІМЕЦЬКІ ТАНКИ НА СХІДНОМУ ФРОНТІ

Влітку 1941 року до моменту вторгнення в СРСР, німецька військова машина перебувала на піку своєї могутності. Вона переважала Червону Армію по кількості броньованої техніки в рази.

Перед вторгненням в СРСР основна маса німецьких танків (17 танкових дивізій, 3226 танків) була зосереджена в чотирьох танкових групах. Ці броньовані "кулаки" повинні були стрімкими ударами, рухаючись в авангарді наступаючих сил, входити в прорив на вразливих ділянках фронту противника, стрімко просуватися в його тилах, дезорганізуючи всю систему оборони і проводити швидкі операції на оточення великих мас радянських військ. Що ж являли собою гітлерівські танкові війська в 1941-му році? Німецькі танки по ряду характеристик були гірші деяких радянських зразків, таких як "Т-34" або "КВ", поступаючи їм у бронюванні та вогневій потужності, однак часткове технічне переважання Червоної Армії над Вермахтом з лишком компенсувалося величезним бойовим досвідом німецьких екіпажів, чітким і швидким оперативним керівництвом командирів, загальною злагодженістю, організованістю і зразковою бойовістю.

На озброєнні гітлерівської армії в 1941 році стояли такі танки як "Pz I", "Pz II", "Pz III", "Pz IV", "Pz35 (t)" і "Pz38 (t)". Танки "Pz III" і "Pz IV" по класу відносилися до середніх. Всі інші машини, що стояли на озброєнні Вермахту були легкими. Важких танків в 1941 році у Німеччині не було. Основою німецьких танкових сил на початку східної кампанії був середній танк "Pz III". Проти СРСР було зосереджено 965 танків цього типу різних модифікацій.

Велика частина танків "Pz III", які брали участь у нападі на СРСР, було переозброєно 50 мм гарматами, без зусиль вражали легку радянську бронетехніку з будь-яких дистанцій ведення бою, а проти добре броньованих середніх і важких танків міг бути використаний підкаліберний снаряд. "Трійки" останніх модифікацій вже начисто перевершували основну масу радянських танків, у тому числі "БТ-7" і "Т-26", але програвали у вогневій потужності "КВ" і "Т-34", які були оснащені 76-мм гарматами. Похила 45-мм броня Т-34 не поступалася бронюванню "трійок". Розглянемо інші види німецької техніки на східному фронті на початку війни. Легкі танки "Pz I", яких в німецькій армії налічувалося 410 одиниць, були озброєні тільки кулеметами і були лише "тягарем" для німецьких військ, але ніяк не реальною бойовою силою.

Теж саме можна сказати і про танки "Pz II". Цих безнадійно застарілих бойових машин в німецькій армії було 746 одиниць і вони могли протистояти лише найслабше броньованим радянським танкам і бронемашинам (Т-37, Т-38, Т-40). Застосовувати "Pz II" можна було лише якщо в смузі їх руху була відсутня серйозна протитанкова оборона противника. Танки "Pz35 (t)" також не являли собою грізну силу, навіть незважаючи на те, що вони перевершували за характеристиками "Pz II". Слабке бронювання і зняття не дозволяло їм на рівних битися з новими радянськими бойовими машинами. До того ж кількість "Pz35 (t)", що знаходилися на східному фронті становило лише 149 бойових одиниць. Крім усього перерахованого вище Вермахт мав 623 легких танки Pz38 (t), які на тлі інших легких танків Вермахту виділялися непоганим бронюванням модифікацій, вироблялися з листопада 1940 р. Броня цих машин становила вже 50мм, що набагато більше, ніж перші модифікації цих танків. Всі німецькі легкі танки мали недостатньо потужне зброя для боротьби з новими радянськими танками, але, за винятком "Pz I" і "Pz II", цілком успішно пробивали броню легких радянських бойових машин. І, нарешті, середній танк "Pz IV", який німці вважали на початку війни важким, був одним з найкращих німецьких танків, однак на початку війни він оснащувався коротко ствольною 75мм зброєю з низькою початковою швидкістю польоту снаряда, що не могло забезпечити йому зверхності або навіть просто прирівняти його з бойової цінності до "Т-34". До початку вторгнення, Німеччина розташовувала 439 танками "Pz IV".

До розгрому радянської армії Західного військового округу, німці настільки ж стрімко розгромили Польщу, Францію, Данію, Норвегію і т. д., встановивши контроль над більшою частиною Європи. Той же сценарій на початку працював і в СРСР. Червона Армія отримала серію відчутних ударів від потужних німецьких танків, що пройшли по її тилах. Це в підсумку призвело до розвалу Західного Фронту на першому етапі війни і потрапляння в оточення величезних сил Радянської Армії.

Німецькі танкові частини в 1943 - 1945 роках вже серйозно пішли від того стану, в якому вони перебували на початку війни. Якщо в 1941р. у Вермахті було велика кількість легких танків застарілих конструкцій, то до 1943 року у військах явно став переважати "PzIV". У другій половині війни він став основним німецьким танком. Слід зазначити, що озброєння і бронювання пізніх модифікацій "PzIV" було серйозно посилено. "PzIV", який німці застосовували в Польській кампанії, на Заході і на початковому етапі вторгнення в СРСР, не йшов ні в яке порівняння з більш пізніми модифікаціями цього танка. Це прекрасно ілюструє динаміка нарощування лобової броні: перші "четвірки" мали вкрай слабке бронювання - 14мм, останні модифікації "PzIV" несли вже 110мм броню.

Але найбільшою подією для німецької армії, була поява нових середніх танків "Panther" і важких танків "Tiger" на радянсько-німецькому фронті у другій половині війни. Німецьке командування

сподівалося, що ці танки схилять чашу терезів у танкових боях на бік Німеччини, не залишивши радянським бойовим машинам жодних шансів. І спочатку надії німців цілком виправдовувалися. Незважаючи на те, що перше застосування "Тигрів" в 1942 році виявилось невдалим, надалі ці важкі танки деякий час домінували на полі бою до модернізації радянськими конструкторами "Т-34" і появи "Т-34-85", а потім і важких радянських танків "ІС", які знову повернули радянським танковим військам перевагу на полі бою. "Tiger" і "Panther" у великих кількостях вперше були задіяні в ході битви під селом Прохорівкою. У танкових битвах і проривах оборони противника німецькі танки в ході цієї битви мали перевагу в ефективній дальності вогню. Найпоширеніші радянські гармати калібрів 45мм і 76мм насилу вражали нові німецькі важкі танки. Причому гармати 45мм могли розраховувати, мабуть, тільки на поразку ходової частини "Tiger" з дуже близької дистанції. 76мм радянських знаряддя підбивало "Tiger" з відстань лише не більше 300м підкаліберним снарядом. Тигри ж могли вести вогонь по радянським танкам з відстані до 1500м і ефективно вражати їх.

Що ж стосується "Panther", то радянські солдати швидко визначили ахіллесову п'яту цих нових німецьких танків - вкрай слабке бортове бронювання. У борт "Panther" легко вражали з певних дистанцій навіть радянські 45мм знаряддя. Радянська протитанкова оборона на пізніх етапах війни пристосувалася до боїв з Пантерами і Тиграми, заманюючи атакуючі німецькі танки в "вогневі мішки" і вражаючи танки противника в уразливій борту і корму. Варто сказати також кілька слів про одну важливу річ: надійності нових німецьких танків. Саме вона залишала бажати кращого. Якщо основні танки Німеччини в першій половині війни - "PzIII" і "PzIV" відрізнялися саме надійністю і безвідмовністю, то "Tiger" і "Panther" страждали від частих відмов трансмісії і проблем з ходовою частиною. Ремонт та експлуатація нових німецьких танків також були складні. Єдиною перевагою "Тигрів" і "Пантер" деякий час була вогнева міць, проте як уже було сказано вище, "Т-34-85" відновив рівновагу в танкових боях на радянсько-німецькому фронті, а "ІС-2" поставив жирну крапку в перевазі над Тиграми.

Крім названої вище техніки, яка була основою німецьких танкових військ в останні роки війни, можна також згадати відому ПТ-САУ "Ferdinand". Хоча ця бойова машина і була випущена в дуже малих кількостях, завдяки німецькій пропаганді, вона стала досить відомою. Хоча екіпажі "Фердінандів" демонстрували часом вражаючу результативність, підбиваючи велика кількість танків противника. У кінцевому рахунку, навіть незважаючи на те, що Німеччина в кінці війни кинула значні сили на модернізацію своєї існуючої техніки і створення нової, радянська сторона завжди відповідала випуском настільки ж потужних бойових одиниць і ситуація вирівнювалася. Рішучі зусилля з форсування випуску нової бойової техніки також не допомагали Третьюму Рейху, війська якого з 1943 року терпіли одну нищівну поразку за іншим. І хоча німецькі танкові сили в 1943-1945 роках були безсумнівно сильніше, ніж в 1941 році, зросла міць і СРСР.

Отже ми можемо сміливо казати, що німецькі броньовані машини переважали техніку СРСР по багатьом критеріям. Але велика ціна та складність будівництва німецької техніки проти простоти радянської зіграли велику роль у розвитку подій на полі бою.